

Kristi kärlek till migranterna

Erga migrantes caritas Christi

ÖVERSÄTTNING
Ylva-Kristina Sjöblom

VERITAS FÖRLAG

Studieplan

KRISTI KÄRLEK TILL MIGRANTERNA

(Erga migrantes caritas Christi)

Innehåll

Inledning		3
Till dig som leder en Bildacirkel		4
<i>Första träffen</i>		7
<i>Andra träffen</i>	Migrationen – ett tidens tecken	13
<i>Tredje träffen</i>	Hur tar vi emot dem som kommer? – om inkulturation och pluralism	18
<i>Fjärde träffen</i>	Kyrkans roll när det gäller att ta emot immigranter	22
<i>Femte träffen</i>	Strukturerna i det missionspastorala arbetet	25
<i>Sjätte träffen</i>		28
Några länkar om migration och kulturmöten		32

Inledning

Denna studieplan är tänkt att användas för grupper som vill läsa *Kristi kärlek till migranterna (Erga migrantes caritas Christi)* tillsammans. Instruktionen utkom den 26 maj 2004. I instruktionen tar den Heliga Stolen upp migrationen ur många aspekter, både dess möjligheter och dess svårigheter. I denna studiehandledning ges några tips på hur man kan läsa denna instruktion och tillämpa den i vår svenska verklighet.

Sverige hade en stor utvandring från mitten av 1800-talet till första världskriget. Många svenskar lämnade sitt land på grund av fattigdom och sökte nya möjligheter på annat håll, framförallt i Nordamerika. Sverige har också alltid tagit emot invandrare, i större antal framför allt under 1900-talet. Under vissa perioder har svenska industrier sökt arbetskraft utomlands, under andra perioder har Sverige tagit emot flyktingar från krig, förföljelser och förtryck. Denna invandring har förändrat Sverige från en enhetskultur till ett land där flera kulturer och religioner lever sida vid sida. Vår svenska katolska kyrkas tillväxt hänger direkt samman med dessa invandringsvågor.

Ämnet migration är stort och instruktionen tar upp många aspekter av ämnet. Migrationen hänger givetvis ihop den globala politiska och ekonomiska utvecklingen. Det är värt ett eget studium, i ljuset av den katolska socialläran. Men i den här studiehandledningen ligger fokus på vår svenska, katolska verklighet.

Studieplanen omfattar sex/sju träffar, men man kan naturligtvis träffas fler eller färre gånger, allt efter lokala behov.

Instruktionen *Kristi kärlek till migranterna*, kan beställas från Katolsk Bokhandel www.katolskbokhandel.com och fler exemplar av denna studieplan kan beställas Studieförbundet Bilda, www.bilda.nu

Till dig som leder en Bildacirkel

Om studiecirkeln som form för att träffas

Studiecirkeln sker i samverkan med Studieförbundet Bilda. En studiecirkel går ut på att alla lär av varandra – alla har något att bidra med och allas aktiva deltagande är viktigt. En studiecirkel ska rapporteras enligt vissa regler. Kontakta er regionala Bildakonsulent om ni vill veta mer eller gå in på www.bilda.nu/katolik. Konsulenten kan också hjälpa er med det praktiska kring blanketter och rapportering av studiecirkeln.

En lagom stor studiecirkelgrupp är ungefär 3–8 personer. Är ni fler kan ni dela upp er i fler grupper. Det kan vara trevligt att börja med fika, men det är inte absolut nödvändigt.

Efter varje träff bör man fråga sig:

- Vilka nya tankar och insikter har jag fått idag?
- Vilka nya idéer har jag fått som jag vill prova i det sammanhang jag verkar?

Genom att ställa dessa frågor visar man att teori och praktik hänger ihop. Om man tycker att det är lämpligt kan man dela detta med varandra i en runda innan avslutningen (se mer om Rundan på sid 5).

Ledare i Bilda

Studieförbundet Bilda vill ge dig som ledare det stöd du behöver i din roll. Den här studiehandledningen är ett exempel på det. Bilda ordnar också ledarutbildningar på olika nivåer och med olika inriktning. Kontakta gärna din närmaste Bildakonsulent för frågor och mer information. Genom Bildakonsulenten får du också anmälningsblanketter för studiecirkeln. Du hittar konsulenterna på www.bilda.nu/katolik.

Genom att rapportera din studiecirkel till Bilda får du det stöd du behöver, samtidigt som våra gemensamma resurser för bildningsarbetet växer.

För att räknas som studiecirkel ska en grupp på minst tre personer mötas minst 9 x 45 minuter (en studietimme) fördelat på minst tre träffar.

Praktiskt

Du som leder studiecirkeln behöver inte vara expert på ämnet. I studiecirkeln lär vi av varandra. Din roll är att se till att alla får komma till tals (se nedan). Du deltar själv i samtal och övningar på samma villkor som de andra.

Som cirkelledare är du huvudansvarig för ramarna för cirkeln – att ni håller tider och övriga överenskommelser. Du har också en viktig roll i att leda samtalet på ett sätt så att alla vill och kan vara delaktiga. En god hjälp i det har du om ni tillsammans kommer överens om ”samtalsregler” i gruppen – se sidan 6 där det finns ett förslag på sådana regler.

Runda

Du kan också använda dig av olika samtalsmetoder. En sådan är *rundan*. Som du kommer att se används den flitigt i studiehandledningen.

I en runda går ordet till alla deltagare i tur och ordning, som får tala utan att bli ifrågasatta eller kommenterade. Det kan vara bra att skicka något föremål (en rund sten, en penna, ett ljus eller något annat) som visar vem som för tillfället har ordet, det bromsar också upp och ger rundan ett större lugn. Vet man inte direkt vad man ska säga, kan man sitta en stund med föremålet i handen och fundera. Men det går naturligtvis alltid bra att ”passa” och skicka vidare utan att ha sagt något.

I den här handledningen föreslås alltid en runda i början och slutet av varje samling. På det sättet kommer alla in direkt i samtalet och alla får också möjlighet att säga något för att samla ihop vad som sagts och de tankar och känslor som det har väckt.

Rundan går också att använda efter behov under samtalen kring de frågor som föreslagits eller som dyker upp. Du kan föreslå det som en inledning på ett fritt samtal; om en diskussion blir väldigt hetsig; om det bara är några få som pratar eller om du upplever att det finns tankar och funderingar som inte kommer fram.

Om det är så att samtalet av någon anledning inte blir så lyckat, så kan det vara bra att lyfta upp i gruppen, alltså samtala om samtalet.

Du kan föreslå att ni går en runda på temat: *Vad var det som hände?*
Eller: *Varför pratar vi förbi varandra?* Det kan lösa många knutar.

Studiehandledningens upplägg

I varje avsnitt finns en sammanfattning av instruktionens innehåll. Dessa sammanfattningar ska uppfattas som ett sätt att underlätta samtalet i gruppen, inte som en tolkning av instruktionen.

Det är inte meningen att man till varje pris behöver diskutera alla frågor som står i denna studiehandledning. Man ska se dem som förslag för samtal. Är det några andra frågor som är viktigare för gruppen att tala om ska man givetvis göra det. Det finns många förslag till frågor i varje avsnitt, välj hellre några som ni går in på lite mera ingående, än att försöka hinna igenom alla.

Likaså är det inte meningen att man måste begränsa sig till att träffas sex gånger. Om man i gruppen känner att det är svårt att hinna med kan man träffas flera gånger. Antalet träffar som angivits är liksom de frågor som berörs i studiehandledningen endast tänkta som ett stöd.

Alla deltagare ska ha ett eget exemplar av instruktionen *Kristi kärlek till migranterna* och denna studiehandledning. De kan beställas via Katolsk Bokhandel, www.katolskbokhandel.com eller Bilda.

Förslag till samtalsregler

- Det vi delar med varandra i den här gruppen stannar här.
- Alla har rätt att säga vad han/hon tycker, utan att bli ifrågasatt som person.
- Allas erfarenheter och åsikter är lika viktiga.
- Vi är här för att lyssna och lära av varandra inte för att bli överens.
- Alla har rätt att säga sådant som inte är färdigtänkt och att ändra sig.
- Var och en har rätt att dela med sig av så mycket eller lite som han/hon anser lämpligt. Och vi hjälper varandra att respektera varandras gränser.

FÖRSTA TRÄFFEN

Material

Kritor/akvarellfärg/färgpennor, papper till alla, gärna mediativ musik på CD. En världskarta, om möjligt en som går att sätta upp på väggen.

Förslag på introduktionsövning

Dela ut *Instruktionen* till deltagarna om de inte redan har fått den. Styckena i *Instruktionen* är numrerade för att det ska gå lättare att hitta ett visst avsnitt. Det är dessa nummer som det hänvisas till i studiehandledningen.

Alla sitter en stund i tystnad. Säg ungefär: *Människan är som ett träd. Hon sträcker sig mellan himmel och jord. Hon behöver någonstans att slå rot och rymd och luft för att växa. Den livgivande saven i trädet är den Helige Ande. Men till skillnad från ett träd är människan rörlig. Hon kan omplantera sig en ny jord, även det inte alltid är lätt. Trädet är också en symbol för korset, som förbinder himmel och jord och sträcker ut sina grenar till alla människor.*

Be alla att måla ett träd. Det träd jag målar blir en indirekt bild av hur jag uppfattar mig och min omgivning. Under tiden kan man spela musik.

Förklara vad en runda är och hur den går till. Lägg eller sätt upp bilderna så att alla kan se alla bilder. Be sedan deltagarna säga något kort om sitt träd.

Presentationsrunda

Efter denna introduktion följer presentation av deltagarna.

Man kan använda någon av presentationsövningarna i Ledarlådan och komplettera med följande. Ledarlådan kan du låna från Bildakonsulenten.

- Varifrån kommer jag? Min familj? Har jag eller någon i min släkt utvandrat eller invandrat? I vilket land eller på vilken plats har jag mina rötter? Vad betyder de för mig? Visa gärna på kartan.

- Nämn något som jag uppfattar som är typiskt ”svenskt” och något som är typiskt för mitt hemland.
- Om jag bodde i ett annat land än Sverige, vad skulle jag sakna?

Om gruppen är för stor för att alla ska tala med alla, kan du uppmana alla att tala med sin närmaste granne (bikupa).

Sammanfattning av Introduktionens innehåll

- ▶ I introduktionen (nr 1–11) tar instruktionen upp några kännetecken på dagens migrationsfenomen. Instruktionen använder ordet *migration* som synonym till invandring och utvandring och *migrant* är någon som flyttar, även om det oftast används för en in- eller utvandrare.
- ▶ Texten pekar ut några orsaker till dagens migrationsvågor; ekonomiska skäl, demografisk obalans, förtryck av religiösa eller politiska minoriteter, etniska motsättningar och inbördeskrig.
- ▶ Kyrkan menar att den internationella konvention av 2003, som skyddar migrantarbetarnas rättigheter borde ratificeras av alla länder, i synnerhet av de länder som drar nytta av migrantarbetarna. Kyrkan varnar också för risken för främlingsfientlighet och rasism. Inget land kan ensamt lösa dessa frågor, utan det krävs ett samarbete mellan ursprungsländerna och mottagarländerna. Att stänga gränserna fungerar inte, det leder till den illegala invandringen skulle öka och kriminella organisationer utnyttja situationen. Det behövs en ny ekonomisk ordning och en rättvisare fördelning av globaliseringens fördelar.
- ▶ Invandringen, framförallt de stora muslimska grupperna, som nu lever i Europa ställer de kristna för nya uppgifter. Det multikulturella samhället är både möjlighet till möten och evangelisation och en svårighet. Det räcker inte med att bara tolerera varandra, vi måste visa varandra ömsidig respekt.
- ▶ Människor kan flytta både mellan länder och inom sitt eget land. I Sverige tänker vi oftast inte på flyttning inom landet

som "migration" utan *urbanisering*, alltså flyttning från landsbygden till städerna. Denna urbanisering tog verklig fart i Sverige under 1950–70-talet, alltså samtidigt som många människor från bland annat Finland, Sydeuropa och Turkiet kom hit för att arbeta. Under denna tid byggdes många av förortsområden kring storstäderna. Det var bostadsbrist i Sverige och alla dessa nya stadsbor behövde lägenheter. Om vi ser det globalt flyttar de flesta människor inom sitt eget land, ofta från arbetslöshet på landsbygden till slummen i storstäderna.

Samtal

- Varför tror ni att människor väljer eller tvingas att lämna sitt land eller sin hembygd?
- På vad sätt liknar och skiljer sig erfarenheten av att flytta till Stockholm från en liten by i Dalarna från erfarenheten av att flytta från Bagdad till Stockholm?
- (Nr 10–11) *"Man anser att de allra flesta migranter idag blir kvar i sina egna länder, att de i vissa fall flyttar på årtidsbasis."* Förekommer denna typ av migration inom Sverige eller mellan Sverige och närliggande länder och i så fall skapar den några pastorala utmaningar för katolska kyrkan i Sverige?
- Ett av de syften med dokumentet som anges är att *"... erfarenheten från migrationen förvandlas till en möjlighet att växa i det kristna livet..."* Hur kan erfarenheten av att flytta eller fly vara en möjlighet till att växa i det kristna livet? Dela gärna med er av egna erfarenheter av att flytta eller fly.
- Vad tror ni utvandringen betyder för de länder utvandrarerna flyttar från? Vad tar den, vad tar den?
- Vad tror ni invandringen betyder för de länder invandrarna kommer till?
- Ett genomgående tema i dokumentet är önskan att migranterna skall inlemmas i kyrkans liv i mottagarlandet: *"med full respekt för deras helt legitima olikheter och deras andliga och kulturella arv, allt med målet att forma en konkret katolsk*

kyrka.” Hur är konkret enhet i en församling möjlig, utan att alla måste bli likadana? Vilka erfarenheter delar gruppen?

- Läs Matt 25:31–46 tillsammans. Vad betyder denna text i våra liv? Hur kan vi leva det Herren talar om här?
- Dokumentet menar att de troende är kallade att: a) ”... hela det onda som orsakats av migrationen...” b) ”upptäcka Guds tanke med den, även när uppenbara orättvisor är orsaken.” Samtala om möjligheterna och meningen med detta.
- Gud kallade Abraham till att bryta upp från sitt land. Abraham är stamfar för både judar, kristna och muslimer. Vad kan Abraham lära oss kristna om ett liv på vandring? Kan han hjälpa oss att förstå våra judiska och muslimska trosfränder?
- Dikten *Non serviam* av Gunnar Ekelöf handlar om främlingskap. Känner någon av er igen er i dikten? Berätta! Hur förhåller sig diktaren till sin egen tid?

Studiebesök

Finns det någon flyktingförläggning eller flyktingmottagning i vår kommun vi kan besöka? Tala gärna med någon församling eller frivilligorganisation med ni kan få se deras verksamhet. Röda korset finns i det flesta kommuner, men det finns fler organisationer som vill hjälpa nyanlända flyktingar.

Avslutning

Avsluta gärna träffen med att be tillsammans. Det kan göras mycket enkelt, Fader vår, Var hälsad Maria och Välsignelsen eller en dekad av rosenkransen. Har ni mera tid kan ni be Vesper eller Completorium eller sjunga en sång. Om det passar kan läsa texten ur 1 Mos eller Ekelöfs dikt.

Läs texten ur 1 Mos 12:1–5

Herren sade till Abram: ”Lämna ditt land, din släkt och ditt hem, och gå till det land som jag skall visa dig. Jag skall göra dig till ett stort folk, jag skall välsigna dig och göra ditt namn så stort att det skall brukas när man välsignar. Jag skall välsigna dem som välsignar dig,

och den som smädar dig skall jag förbanna. Och alla folk på jorden skall önska sig den välsignelse som du har fått.”

Abram bröt upp, som Herren hade befallt, och Lot följde med honom. Abram var 75 år när han lämnade Harran. Han tog med sig sin hustru Saraj och sin brorson Lot, all egendom och alla slavar som de hade förvärvat i Harran. Så började de sin vandring mot Kanaan.

Non serviam

Jag är en främling i detta land
men detta land är ingen främling i mig!
Jag är inte hemma i detta land
men detta land betar sig som hemma i mig!

Jag har av ett blod som aldrig kan spädas
i mina ådror ett dricksglas fullt!
Och alltid skall juden, lappen, konstnären i mig
söka sin blodfrändskap: forska i skriften
göra en omväg kring seiten¹ i ödemarken
i ordlös vördnad för någonting bortglömt
jojka mot vinden: Vilde! Neger! -
stängas och klaga mot stenen: Jude! Neger! -
utanför lagen och under lagen:
fången i deras, de vitas, och ändå
– lovad vare min lag! – i min!

Så har jag blivit en främling i detta landet
men detta landet har gjort sig bekvämt i mig!
Jag kan inte leva i detta landet
men detta landet lever som gift i mig!

En gång, i de korta, milda
de fattiga stundernas vilda Sverige
där var mitt land! Det var överallt!
Här, i de långa, välfödda stundernas
trånga ombonade Sverige
där allting är stängt för drag... är det mig kallt.

Gunnar Ekelöf

¹ Ordet seite betyder samisk offerplats

Människosonens dom

När Människosonen kommer i sin härlighet tillsammans med alla sina änglar, då skall han sätta sig på härlighetens tron. Och alla folk skall samlas inför honom, och han skall skilja människorna som herden skiljer fåren från getterna. Han skall ställa fåren till höger om sig och getterna till vänster. Sedan skall kungen säga till dem som står till höger: 'Kom, ni som har fått min faders välsignelse, och överta det rike som har väntat er sedan världens skapelse. Jag var hungrig och ni gav mig att äta, jag var törstig och ni gav mig att dricka, jag var hemlös och ni tog hand om mig, jag var naken och ni gav mig kläder, jag var sjuk och ni såg till mig, jag satt i fängelse och ni besökte mig.' Då kommer de rättfärdiga att fråga: 'Herre, när såg vi dig hungrig och gav dig mat, eller törstig och gav dig att dricka? När såg vi dig hemlös och tog hand om dig eller naken och gav dig kläder? Och när såg vi dig sjuk eller i fängelse och besökte dig?' Kungen skall svara dem: 'Sannerligen, vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig.'

Sedan skall han säga till dem som står till vänster: 'Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga eld som väntar djävulen och hans änglar. Jag var hungrig och ni gav mig inget att äta, jag var törstig och ni gav mig inget att dricka, jag var hemlös och ni tog inte hand om mig, jag var naken och ni gav mig inga kläder, sjuk och i fängelse och ni besökte mig inte.' Då kommer också de att fråga: 'Herre, när skulle vi ha sett dig hungrig eller törstig eller hemlös eller naken eller sjuk eller i fängelse och lämnat dig utan hjälp?' Då skall han svara dem: 'Sannerligen, vad ni inte har gjort för någon av dessa minsta, det har ni inte heller gjort för mig.' Dessa skall gå bort till evigt straff men de rättfärdiga till evigt liv."

Matt 25:31-46

ANDRA TRÄFFEN • Migrationen – ett tidens tecken

Introduktion

Del 1 i instruktionen betraktar först (No 12–18) migrationen ur ett trosoperspektiv och tar sedan upp några kyrkliga dokument om hur kyrkan ser på arbetet med invandrare och flyktingar (No 19–24). I samtalet i dag kommer vi också att återknyta till en del teman som togs upp i Introduktionen.

Sammanfattning av styckena 12–18:

- ▶ Kyrkan ser Kristus själv i flyktingen och invandraren.
- ▶ Migrationen beror ofta på orättvisor och förtryck. Det visar på hur mänskligheten på lider under syndens följder.
- ▶ Guds löfte om det förlovade landet gäller *alla* folk. Alla folk har blivit befriade från slaveriet och tågat ut ur Egypten. Vi har alla blivit deporterade till Babylon och profeternas tröst och varningar gäller också oss.
- ▶ *”Om en invandrare slår sig ner i ert land, skall ni inte förtrycka honom. Invandraren som bor hos er skall ni behandla som en infödd. Du skall älska honom som dig själv, ni var ju själva invandrare i Egypten. Jag är Herren, er Gud.”* 3 Mos 19:34
- ▶ Jesu egen familj var tvungen att fly till Egypten. Maria fick föda sin son på främmande ort och sedan fly. Jungfru Maria är alltså en symbol för alla emigrantkvinnor.
- ▶ I ljuset av pingstens mysterium skriver Paulus att bland de kristna är ingen jude eller grek och att Kristus har ”gjort de två lägren till ett och rivit skiljemuren, fiendskapen. (Ef 2:14)
- ▶ Vi är som kristna kallade till ett land bortom vårt jordiska hemland, det himmelska Jerusalem, och vi är på väg dit. Där har vi vårt verkliga hem.

Sammanfattning av styckena 19–23

- ▶ Den apostoliska konstitutionen *Exsul Familia Nazarethana* från 1952, är den Heliga Stolens första skrift som på ett övergripande sätt definierar kyrkans pastorala arbete med flyktingar.
- ▶ Kyrkan har alltid tagit sitt ansvar för att hjälpa flyktingar, invandrare och fångar. När utvandringen till Amerika från Europa kom igång på 1800-talet uppstod ett behov präster som talade de nyanländas språk. Nya församlingar för dem bildades i USA. Benedictus XV, påve under första världskriget, underströk vikten av att biskoparna skulle utse präster för att besöka de många krigsfångarna och han utsåg en biskop som skulle ansvara för de många flyktingarna som kom till Italien på grund av kriget. Som en följd av inbördeskriget i Mexico flydde många katoliker till USA. Katoliker av bysantinsk rit flydde från Sovjetunionen efter revolutionen. Ett prästseminarium för dem byggdes upp i Rom och i USA och Canada upprättades stift för de många katolska ukrainarna som flyttat dit.
- ▶ Andra världskriget skapade stora flyktingströmmar i Europa. Kyrkan såg sitt ansvar för att hjälpa dem, andligt och praktiskt, i deras nya hemländer. Även kriget i Palestina 1948 tvingade många på flykt.
- ▶ Påven Pius XII talar 1951 om alla människors rätt att emigrera och söka en bättre framtid i ett annat land. Alla tjänar på detta, både de överbefolkade landet de lämnar och det nya landet dit de kommer.
- ▶ I *Exsul Familia* fastslås att det är den lokale biskopen som har det främsta ansvaret för flyktingar och invandrare i sitt stift.
- ▶ I *Gaudium et Spes* slår konciliefäderna på nytt fast rätten att emigrera och att det behövs en global ekonomisk och social rättvisa. Samtidigt erkänner man att ett land kan behöva reglerar antalet migranter i en viss situation². Lekmännen har

² Gaudium et Spes 87

en viktig roll för att som migranternas ”nästa” hjälpa dem att komma in i det nya landet.

Sammanfattning av styckena 24–33

- ▶ I första hand är kyrkoherden ansvarig för dem som lever långt ifrån sitt hemland. När behovet finns och det är möjligt ska han se till att det finns särskild själavård för dem.
- ▶ Allt fler troende från östkyrkorna flyttar till länder utanför deras traditionella områden. Biskopen är ytterst ansvarig för dem. Hur detta ska gå till regleras av de orientaliska katolska kyrkornas egen lagkod (CCEO). Det är viktigt att troende så långt det är möjligt kan få tillgång till präster från sin egen rit/kyrka.

Runda

Om ni besökt någon flyktingverksamhet, gör en runda kring vad ni mötte där.

Om det är några nya deltagare, låt alla presentera sig kort igen.

Om runda, se sidan 5.

Be någon läsa följande text ur evangeliet:

Vid den tiden kom en skriftlärdd fram och sade till Jesus: ”Mästare, jag skall följa dig vart du än går.” Jesus svarade: ”Rävorna har lyor och himlens fåglar har bon, men Människosonen har inget ställe där han kan vila sitt huvud.” En annan av lärjungarna sade: ”Herre, låt mig först gå och begrava min far.” Men Jesus svarade: ”Följ mig och låt de döda begrava sina döda.”³

Gör en runda om vad Jesus vill säga mig/oss i dag genom denna text.

Samtal

- Vad kan det betyda att ”*Kristi kärlek till migranterna manar oss*” (jfr 2 Kor 5:14)? Ligger det ett imperativ/en befallning i Kristi kärlek till migranterna?

3 Jfr Matt 8:18 –22

- I Introduktionen anges några orsaker till migrationen. Vet jag varför våra församlingsbor flyttat/flytt från sitt hemland?
- I kölvattnet av migrationen uppstår ibland stora spänningar på den plats där invandrarna slår sig ned. Rasism och främlingsfientlighet är ett sådant fenomen. Kan ni i er grupp peka på egna upplevelser av detta? Hur kan man hantera sådana erfarenheter?
- Påven Johannes Paulus II pekade på immigrationens bidrag i sitt budskap inför världsböndagen för fred, 2001: *”Många civilisationer har utvecklats och berikats just tack vara immigrationen. I andra fall har lokalbefolkningen och immigranterna förblivit kulturellt åtskilda men har visat att de kan leva tillsammans, respektera varandra och acceptera och tolerera olika sedvänjor.”* Kan gruppen ge konkreta exempel på detta utifrån den egna erfarenheten? På vad sätt har vår församling/arbetsplats/bostadsområde/skola berikats av immigranterna? Vad har blivit svårare eller sämre?
- *”Dessutom har den uppgift som vår Herre gav till sin kyrka att förkunna Guds Ord ända från början varit intimt förknippad med de kristnas emigrationshistoria.”* Vad kan menas med detta? Vad betyder det för Sverige i dag?
- Globaliseringen medför att kapital och varor snabbt rör sig över hela jorden. För människor är det svårare. Fri rörlighet och öppnandet av gränser torde vara svårare att genomföra. Men om det är önskvärt att sträva efter som ett ideal, vad krävs för att man skall uppnå det? Hur skulle en sådan strävan kunna ta sig i konkreta uttryck? Vad är bra och vad är dåligt med en ökad globalisering, som ni ser det?
- Forskning visar att migrationen kan bidra till den ekonomiska utvecklingen både i migranternas värdland och i hemländerna. Det är tydligt att invandringen starkt bidragit till svenskt välstånd. Hur borde samhället och arbetslivet organiseras så att invandringen även fortsättningsvis kan göra det?
- Flykten och vandringen är en central del av Israels folks historia. Även Kristus började sitt liv som flykting. I vår kristna

kallelse ingår att vara pilgrimer på väg mot vårt himmelska hemland. Samtidigt vet vi att en påtvingad flykt kan medföra ett stort lidande. Hur kan vi kristna leva i spänningen mellan att vara på väg och att hjälpa människor att finna en plats där de kan slå rot?

- (No 27) ”Alla bör nämligen kunna finna sitt ”hemland” i kyrkan...” Vad skulle ”alla” kunna betyda rent konkret? Vad betyder ”hemland” konkret förverkligat i vår församling?
- (No 29) Tre grundläggande rättigheter anges. 1) Människans rätt att emigrera för att ”bättre kunna använda sig av sin kapacitet, och förverkliga sina aspirationer och projekt”. 2) Varje lands rätt att ”föra en immigrationspolitik som gynnar det gemensamma goda”. 3) Människas rätt ”att slippa emigrera, det vill säga rätten att få sina rättigheter, sina legitima krav tillgodosedda” i det egna landet. Ligger det en motsättning mellan dessa tre rättigheter? Hur relaterar en sådan tanke till den konkreta svenska flyktingpolitiken?
- (No 30) Begreppen ”kulturell pluralism” och ”mångkulturella samhällen” ses i dokumentet som positiva och vägen in i framtiden för mänskligheten. Samtala i gruppen om balansen mellan acceptans, respekt och relativism i paragraf 30. Är det enbart av godo med kulturell pluralism, vad blir kvar av svenskhet och det svenska om det blir ett mångkulturellt samhälle?

Avslutning

Avsluta gärna träffen med att be tillsammans. Det kan göras mycket enkelt, Fader vår, Var hälsad Maria och Välsignelsen eller en dekad av rosenkransen. Har ni mera tid kan ni be Vesper eller Completorium eller sjunga en sång.

TREDJE TRÄFFEN • Hur tar vi emot dem som kommer? – om inkulturation och pluralism

Introduktion

Avsnittet tar upp den viktiga frågan om hur invandrare och flyktingar ska integreras i de länder som de kommer till.

Sammanfattning av kapitlets innehåll

No 34–38 Inkulturation och pluralism

- ▶ Kyrkan tillhör inte något bestämd kultur utan bejakar de positiva element som finns i alla kulturer. Hon vill visa på en enhet i mångfalden.
- ▶ Vi står nu inför en religiös och kulturell pluralism som vi aldrig tidigare upplevt. Samtidigt blir det allt viktigare för många människor att bevara sin ursprungliga eller lokala kulturella och religiösa identitet.
- ▶ Det räcker inte med att vi tolererar varandra, vi måste ha respekt för den andres traditioner.

No 39–51 Välkomnande och solidaritet

- ▶ I det pastorala arbetet med migranter står inte kyrkans enhet i något motsatsförhållande till självvård på olika språk och liturgi enligt olika riter
- ▶ Tillgången till självvård på det egna språket är viktig.
- ▶ Uppgiften att välkomna immigranter gäller hela kyrkan, inte bara några ”experter”.
- ▶ Kyrkan ska göra människor medvetna om de komplicerade problem som ligger bakom migrationen och motverka fördomar mot utlänningar.
- ▶ Kyrkan ska både vara aktiv i det första mottagandet (som ofta består av praktisk hjälp till de nyanlända) och ett mer långsiktigt välkomnande och integration.

- ▶ Lekmännen har en viktig roll att spela, i synnerhet för grupper som inte har en ”egen” präst från sin kultur. Immigranterna ska få en chans att bevara sina egna liturgiska och kulturella traditioner. Folkliga traditioner är ofta viktiga för den som lever utanför sitt hemland. De kan vara en hjälp att förstå och leva sin tro.
- ▶ De katolska immigranterna från olika östkyrkor ska kunna bevara sin religiösa identitet i det nya landet.
- ▶ Församlingen bör stödja immigranternas familjer och försöka involvera dem, särskilt när det gäller mottagandet av de olika sakramenten.
- ▶ Det är viktigt att motverka att immigranterna fångas upp av sekter och att motverka synkretism och relativism.

No 52–55 Östliga riter

- ▶ Även om katoliker lever i ett land eller en församling med en annan rit än deras egen tillhör de fortfarande sin egen, östliga kyrka. Man byter inte rit även om man tar emot sakramenten enligt en annan rit.
- ▶ Biskopen ska sörja för deras andliga behov genom präster och församlingar av den riten. Han kan också utse en biskopsvikarie som ansvarar för detta. Biskopsvikarien fungerar då som generalvikarie för de troende av denna rit.
- ▶ De orientaliska prästerna i stiftet står under den latinske biskopens jurisdiktion.

No 59–69 Migranter från andra religioner

- ▶ Även icke-kristna immigranter bör få stöd så att de kan bevara sin tro.
- ▶ Kyrkan är kallad att föra en respektfull dialog med dem som tillhör en annan religion, samtidigt som hon inte glömmer sin missionskallelse.
- ▶ För att undvika förvirring och missförstånd ska inte kyrkor eller andra kristna böneplatser lånas ut till icke-kristna reli-

gioner. Däremot kan man låna ut församlingssalar och andra utrymmen.

- ▶ Katolska skolor ska ta emot barn från alla religioner utan att ge avkall på sin katolska identitet. Men ingen får tvingas delta i katolsk liturgi mot sin religiösa övertygelse.
- ▶ I allmänhet avråder kyrkan från äktenskap mellan katoliker och icke-kristna immigranter. I synnerhet när gäller det äktenskap mellan en katolsk kvinna och en muslimsk man måste dessa förberedas noga och den katolska församlingen måste vara beredd att hjälpa dessa familjer med barnens religiösa uppfostran och att stödja den svagare parten, kvinnan, i dessa äktenskap. Frågan om barnens dop måste tas upp under äktenskapsförberedelsen.
- ▶ Vad det gäller konversioner från islam till kristendom måste kyrkan vara noggrann med tanke på de konsekvenser de kan få för individen.
- ▶ I relationen till mellan kristna och personer av annan religion är ömsesidigheten mycket viktig. Alla bör ha samma rättigheter och samma plikter.
- ▶ Det är viktigt att alla troende får information och utbildning om andra religioner för att undvika fördomar och rädsla som kan leda till låsningar och missförstånd.

Runda

Hur ska vi kunna tillämpa orden *Enhet i mångfald* på situationen i vår egen församling och vårt eget stift? Vad betyder de för mig personligen? Om runda, se sidan 5.

Samtal

Tala med varandra om:

- Vilka erfarenheter finns i gruppen av att delta i olika nationella grupper/missioner? Finns det sådana inom församlingens område?

- Känner vi i gruppen till några orientaliska katolska kyrkor? Hur kan de latinska och de orientaliska katolikerna lära känna varandra bättre?
- Konsekvensen av dessa normer är att det i några församlingar kommer att finnas två grupper som tillhör en och samma församlingssamfund, men som firar mässan i varsin rit, latinsk och östkyrklig. Hur skall man då kunna gestalta en gemenskap?
- Vilka aktiviteter kan man samlas kring, som enar församlingen, om inte mässan är den samlande punkten? Vilka har ni prövat eller skulle vilja pröva i er församling?

Studiebesök

Finns det en orientalisk kyrka eller nationell grupp i närheten som vi kan besöka? Finns det någon präst eller ordenssystem som är verksam i sådan grupp vi kan inbjuda att komma till vår cirkel om berätta? Om ni inte vet var de finns, kolla länkarna.

Länk till olika nationella grupperna:

<http://www.katolskakyrkan.se/1/1.0.1.0/35/1/>

Länk till de olika orientaliska kyrkorna:

<http://www.katolskakyrkan.se/1/1.0.1.0/134/1/>

Avslutning

Be någon läsa:

Alla är ni nämligen genom tron Guds söner, i Kristus Jesus. Är ni döpta in i Kristus har ni också iklätt er Kristus. Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus. Men om ni tillhör Kristus är ni också avkomlingar till Abraham och arvtagare enligt löftet. (Gal 3:26-29)

Avsluta gärna träffen med att be tillsammans. Det kan göras mycket enkelt, Fader vår, Var hälsad Maria och Välsignelsen eller en dekad av rosenkransen. Har ni mera tid kan ni be Vesper eller Completorium eller sjunga en sång.

FJÄRDE TRÄFFEN • Kyrkans roll när det gäller att ta emot immigranter

Introduktion

Denna träff behandlar Del 3 i Instruktionen, no 70–88.

Runda

Låt alla säga något om ett tillfälle när de kom nya till en grupp och hur de fann sin plats i gruppen och blev en del av den.

Om runda, se sidan 5.

Sammanfattning av kapitlets innehåll:

- ▶ Kyrkorna i de länder immigranterna kommer från och kyrkan i det nya landet måste samarbeta.
- ▶ Det bör ingå i prästutbildningen att studera migrationen, varför den uppkommer och konsekvenserna av den. Seminaristerna bör också få pastoral praktik bland immigranter.
- ▶ Det är värdefullt med ett årligt möte i katedralen med biskopen och alla etniska grupper i stiftet, när man firar en ”folkens fest”. (I Stockholms Katolska stift sker detta firande i Domkyrkan på Sveriges nationaldag den 6 juni.)
- ▶ Det bör finnas en nationell koordinator för arbetet bland immigranter. Han ska agera som länk mellan de olika gemenskaperna.
- ▶ De präster som verkar bland sina landsmän ska fungera som en brygga mellan immigranterna och det nya landet och den kyrka som tar emot dem. Det är absolut nödvändigt att han har kunskap om och uppskattar kulturen och talar språket så att han föra en dialog med det samhälle han lever i.
- ▶ Det viktigaste för dem som arbetar pastoralt med immigranter är: att bevara immigranternas etniska, kulturella, språkliga och rituella identitet, att vara en vägvisare på vägen mot en äkta integration, där man undviker både ghettobildning och fullständig assimilation. Att ha en missionerande och evang-

eliserande inställning, där man delar immigranternas situation och vittnar för dem med sitt liv hur man kan bevara sin tro i det nya landet.

- ▶ Alla präster, vare sig de tillhör väst- eller östkyrkliga riter, har samma uppdrag och ska solidariskt arbeta tillsammans och sträva efter att lära känna varandra.
- ▶ Ordensfolket, kvinnor och män, uppmanas att engagera sig i arbetet bland immigranter. Genom sina ordenslöften kan de på ett särskilt sätt solidarisera sig med dem som lever i främmande land.
- ▶ Lekmännen i kyrkan har en viktig roll när det gäller att ta emot och vägleda immigranterna, särskilt vad det gäller arbetslivet. De kan behöva en utbildning för att bättre förstå hur de ska kunna vittna ett autentiskt kristet liv.

Samtal

Till detta samtal kan det vara lämpligt att inbjuda församlingens kyrkoherde.

- Vilka språkliga grupper och riter finns i vår församling? Kommer de till den ”vanliga” söndagsmässan eller går de någon annanstans? Är det bra eller dåligt att det finns olika grupper inom samma församling? Varför?
- Finns det individer eller grupper som inte har tillgång till mässa på sitt eget språk eller enligt sin egen rit? Hur ska de kunna bli mera delaktiga i församlingens liv?
- Vill vi att alla grupper i församlingen ska samlas till gemensamma liturgier och andra sammankomster? Hur ska vi göra i så fall? Har det gjorts tidigare?
- Katoliker av olika riter (latinsk och östliga/orientalska riter) kan inte fira liturgi tillsammans. Hur ska man ändå skapa en gemenskap när man finns i samma församling?
- Kan olika grupper i församlingen samarbeta vad det gäller trosundervisningen och ungdomsarbetet? Hur?

Avslutning

Det är den helige Ande som gör det möjligt för oss att leva i gemenskap, trots att vi kommer från olika kulturer och talar olika språk. I dag slutar vi vår träff med att läsa eller sjunga Pingstsekvensen⁴, och be om att Anden ska komma till oss.

Kom, Guds egen andedräkt,
kom, du rena, varma fläkt
av Guds rikes ljuvlighet.

Tvätta rent det fläckade,
vät med dagg det torkade,
läk vår oros djupa sår.

Kom och fyll vår fattigdom,
kom med all din rikedom,
kom och lys vår vilsenhet.

Väck till liv det domnade,
värm ur död det stelnade,
samla dem som vilse går.

Gjut ditt mod i rädda bröst,
bo i oss och var vår tröst,
bli vår värme, bli vårt stöd,

Kom med enhet, kom med frid,
gör vår tid till hoppets tid,
andas i vår längtans bön.

vilan när vår nöd blir lång,
frihet mitt i livets tvång,
svalka mitt i smärtans glöd.

Gör oss visa av ditt råd,
gör oss goda av din nåd,
ge oss härlighetens lön.
Amen.

Ande, salighetens ljus,
gläd vårt hjärta med ditt ljus,
bli dess tysta jubelskri.
Utan dig är allting dött,
åldrat, kraftlöst, tomt och trött
under tidens tyranni.

Halleluja.
(övers. p. Anders Piltz OP)

Avsluta med Fader vår, och Välsignelsen.

⁴ Finns med noter i Cecilia

FEMTE TRÄFFEN • Strukturerna i det missionspastorala arbetet

Introduktion

Denna träff behandlar Del 4 i Instruktionen, no 89–95.

Runda

Medan han ännu talade till folket kom hans mor och hans bröder. De stod utanför och ville tala med honom, och någon sade till honom: ”Din mor och dina bröder står där ute och vill tala med dig.” Han svarade honom: ”Vem är min mor, och vilka är mina bröder?” Och han visade med handen på sina lärjungar och sade: ”Det här är min mor och mina bröder. Den som gör min himmelske faders vilja är min bror och syster och mor.” (Matt 12:46 50)

Gör en runda om vad denna evangelietext kan säga oss om gemenskapen i församlingen.

Om runda, se sidan 5.

Sammanfattning av kapitlets innehåll:

- ▶ Biskopen är den som i första hand är ansvarig för arbetet med migranter.
- ▶ Varje lokalkyrka ska inspireras av pingstens anda, så att inte olika språk och kulturer längre utgör oöverstigliga gränser mellan människorna.
- ▶ Problemet med att hjälpa immigranterna att hitta en plats i kyrkan ligger på två plan; det strukturella och de pastorala.
- ▶ Kyrkan måste hitta ett sätt att fungera i värld där människor flyttar mellan länder. Territorialförsamlingarna bygger på att alla som bor i samma område talar samma språk och tillhör samma rit.
- ▶ De vi kallar ”missioner” inom kyrkan var från början avsett att finnas under en viss period. Kyrkan måste nu hitta nya både flexibla och stabila lösningar. Det är en utmaning för framtiden.

- ▶ De främsta aktörerna i det pastorala arbetet bör vara invandrarna själva.
- ▶ Missioner och språkliga eller rituella missioner spelar även i framtiden en viktig roll för platser och grupper dit det kommer nya människor. De bör framförallt ägna sig åt de nyanlända och de som har svårt att finna sig tillrätta i de ”vanliga” församlingarna.
- ▶ Förhållandet mellan församling och territorium håller på att förändras. Många söker själavård utanför de egna församlingsgränserna. Därför är ett ökat samarbete både mellan de olika territoriella församlingarna och mellan församlingarna och olika språkliga och rituella gemenskaperna av största vikt.
- ▶ Det ges exempel på olika pastorala strukturer:
 - *Nationella missioner*
 - *En personlig etnisk-språklig församling eller en församling grundad på en speciell rit*
 - *En lokalförsamling med en etnisk och språklig eller rituell mission, som identifierar sig med en territorialförsamling*
 - *En etnisk-språklig pastoral tjänst inom en viss zon.*
 - Finns det exempel på dessa i Stockholms katolska stift? Vilka?

Samtal

Även till detta samtal kan det vara lämpligt att inbjuda församlingens kyrkoherde.

- ”De främsta aktörerna i det pastorala arbetet bör vara invandrarna själva.” Det betyder rent konkret att vi inte får betrakta dessa grupper som objekt/föremål för vår välvilliga integrationsvilja, vår hjälp, våra idéer för hur de ska leva i Sverige. Snarare är det de som är subjekt, de som har det främsta ansvaret för denna process. Detta är en process som måste ske i dialog mellan stiftet/församlingen och dessa grupper. Hur kan

vi få tillstånd en sådan dialog? Finns det exempel på tillfällen där vi i församlingen eller i samhället gör invandrarna till objekt istället subjekt?

- Hur länge tycker ni att det finns behov att nationella missioner? Första- andra- tredjegerationens invandrare?
- Vad kan de etniska svenskarna i församlingen lära de nyanlända och vad kan dessa lära svenskarna?
- Vilket tycker ni bör vara det gemensamma språket i församlingen? Eller gör det inget om alla talar sitt eget språk?
- Vad kan vi som funnits länge i församlingen göra för att nya medlemmar, invandrare eller nyinflyttade, ska känna sig välkomna? Hur hade vi själva velat bli mottagna när vi kom nya?
- Instruktionen ställer höga krav på de präster som ska arbeta med immigranter. Hur kan vi som lekfolk hjälpa dem? Vad skulle kyrkoherden vilja att lekfolket gjorde?

Avslutning

Avsluta gärna träffen med att be tillsammans. Det kan göras mycket enkelt, Fader vår, Var hälsad Maria och Välsignelsen eller en dekad av rosenkransen. Har ni mera tid kan ni be Vesper eller Completorium eller sjunga en sång.

SJÄTTE TRÄFFEN

Introduktion

Denna träff behandlar instruktionens slutsatser.

Runda

Be någon att läsa följande dikt:

När din lilla båt
har legat så länge
för ankar i hamnen
att du börjar få för dig
att den är ett hus,
när din lilla båt
börjar skjuta rötter
i gyttjan vid kajen,
då är det dags att styra ut!
Till varje pris måste du rädda
båtens seglarsjäl
och din egen pilgrimssjäl.
Dom Helder Camara

Vilka känslor väcker dikten hos er?

Om runda, se sidan 5.

Sammanfattning av kapitlets innehåll:

- ▶ Dagens migrationer är den största flyttrörelsen både när det gäller personer och folk som någonsin ägt rum.
- ▶ Dessa flyktingar är en uppmaning till alla troende att ta emot dem, välkomna öppna sig för dem.
- ▶ Migrationen är omistlig del av kyrkans liv. Den är ett uttryck för hennes universalitet.
- ▶ Mission handlar i dag inte bara om att geografiska avstånd, utan lika mycket skillnader i kultur och religioner.
- ▶ Immigranten är kallad att vittna i den lokala kyrkan om kyrkans katolicitet.

- ▶ I dagens samhälle står kyrkan inför ett nytt uppdrag: Att vara missionär i länder med en lång kristen tradition.
- ▶ Främlingen är en Guds budbärare som överraskar oss och avbryter regelbundenheten och logiken i vardagslunken och förflyttar dem som är långt borta in i vår närhet. I ”främlingarna” ser Kyrkan Kristus som ”sätter upp sitt tält bland oss” (jfr Joh 1:14) och som ”står vid dörren och bultar” (Upp3:20).
- ▶ Gud har anförtrott åt kyrkan att forma en ny skapelse, i Jesus Kristus. Genom att förena alla de människor och grupper, som blivit splittrade genom synden, kan Kyrkan bli ett hoppets tecken för världen. Även migranterna kan vara dolda och av försynen utsedda byggare av ett sådant universellt syskonskap.
- ▶ Kyrkans enhet är inte ett resultat av ett gemensamt ursprung och ett gemensamt språk, utan av pingstens ande som i sig förenar människor av skilda språk och folk till ett enda folk och ger dem alla tron på en och samme Herre och kallar dem till samma hopp.

Samtal

Tala med varandra om:

- I troskännelser bekänner vi att kyrkan är *en, helig, katolsk och apostolisk*. Om vi menar vad vi bekänner, vad betyder det för hur vi ser på kyrkan och migrationen?
- Till er som uppfattar er som svenskar: Vad i den svenska kulturen behöver evangeliseras? Till er som inte uppfattar er som svenskar: Vad i er ursprungskultur behöver evangeliseras?
- På vad sätt kan nya anlända kristna ses som missionärer i länder med en lång kristen tradition?
- Antalet präst- och ordenskallelser minskar i vår del av världen. Är det bra eller dåligt att det kommer präster/bröder/systrar från länder i Syd för att arbeta här? Vad – utom pengar – skulle vi kunna ge dessa länder i gengäld?
- En återkommande tanke i *Erga migrantes* är att migrationen och de mångkulturella samhällen som följer av den visar på en

mänsklig gemenskap som är djupare än släktband och nationsgränser. Det talas om en att en ny mänsklighet håller på att födas och att kyrkan är denna nya mänsklighet. Hur omsätter jag detta i mitt liv och hur förverkligar vi denna tanke i vår församling?

- Främlingen är en Guds budbärare som överraskar oss och avbryter regelbundenheten och logiken i vardagslunken och förflyttar dem som är långt borta in i vår närhet. Samma sak uttrycks – kanske – i följande dikt:

Säg till om jag stör,
sa han när han steg in,
så går jag med detsamma.

Du inte bara stör,
svarade jag,
du rubbar hela min existens.
Välkommen.
Eeva Kilpi

Vad har ni i gruppen för erfarenheter av att bli ”störda” på detta sätt?

Avslutning

Instruktionen avslutas med en text om Guds moder Maria:

Jungfru Maria fick själv tillsammans med sin välsignade son uppleva hur smärtsamt det är med emigration och exil. Måtte hon hjälpa oss att förstå den erfarenhet och det drama som de som är tvingade att leva långt ifrån sitt hemland upplevt. Måtte hon lära oss att tjäna dem i deras behov och verkligen acceptera dem som bröder och systar, så att dagens migrationer kan betraktas som en kallelse – även det är en mystisk sådan – till Guds rike, som redan är närvarande som ett frö i kyrkan och som ett försynens instrument för att främja fred och enhet i den mänskliga familjen.⁵

⁵ No 104

Avsluta gärna träffen med att be om Marias moderliga beskydd för alla människor som befinner sig på flykt långt borta från sitt hemland.

Under din barmhärtighet
tar vi vår tillflykt
Guds Moder
Vänd dig inte ifrån våra böner
i vår nöd
utan rädda oss ur faror,
du enda rena, du enda välsignade.
Amen

Har ni mera tid kan ni be Vesper eller Completorium eller sjunga en sång.

Utvärdering

Eftersom det här är sista träffen är det lämpligt att göra en utvärdering av studiecirkeln om *Erga migrantes*. Den kan göras muntligt eller skriftligt. Då kan man vara anonym om man vill. Några frågor man kan ta upp:

- Hur fungerade den här cirkeln jämfört med andra studiecirklar jag deltagit i?
- Om det här var min första studiecirkel, hur var det? En bra studieform?
- Hade jag någon hjälp av studiehandledningen?
- Var frågorna i studiehandledningen intressanta och relevanta eller hade jag hellre talat om andra saker?
- Fanns det något som var onödigt?
- Saknade jag något i studiehandledningen?
- Är det något som jag vill att ledaren och Bilda ska veta inför kommande studiecirklar?
- Är det något annat jag vill framföra?

Några länkar om migration och kulturmöten

<http://mkc.botkyrka.se/> Mångkulturellt centrum i Fittja

<http://immi.se/> Immigrantinstitutet i Borås

http://www.unhcr.se/en/index_en.html UNHCR, FN:s flyktingorgan, här finns FN:s flyktingkonvention m.m. att ladda ner

<http://www.caritas.se/migration.asp> Vad gör Caritas för asylsökande och flyktingar?

<http://www.justpax.it/> Internationella Justitia et Pax hemsida

<http://www.sweref.org/> Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar

<http://www.migrationsverket.se/info/start.html> Migrationsverket